

نام:	نام خانوادگی:	عنوان تحقیق پایانی:	مودت فی القربی (دوستی اهل بیت (علیهم السلام))
تاریخ دفاع:	تعداد صفحات:	کلیدواژه‌ها:	مودت - قربی
۱۳۸۷ / /	۱۴۰ صفحه	استاد راهنما: طاهر رحیم پور ازغدی	مقاله

موضوع

المودة فی القربی

(دوستی اهل بیت (علیهم السلام))

استاد راهنما

سرکار خانم رحیم پور ازغدی

محقق محبوبه نظری فرد

چکیده

تحقیق حاضر در باب اعتقادات، شاخه امامت و ولایت و عنوان مودت فی القربی نوشته شده است. و در مقام پاسخ به یکی از اساسی ترین مسائل پیرامون امامت از آغاز رسالت پیامبر (صلی الله علیه وآله وسلم) تا زمان غیبت امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) یعنی مودت فی القربی می باشد مودت فی القربی به معنای محبت و دوستی نسبت به نزدیکان و خویشان پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم) که عبارتند از حضرت علی (علیه السلام) و حضرت فاطمه (سلام الله علیها) و امام حسن و امام حسین و سایر ائمه اطهار (علیهم السلام) از نسل امام حسین (علیه السلام) می باشد. اهداف این تحقیق پایانی عبارتند از:

۱- تبیین جایگاه حقیقی مودت فی القربی و شرایط و مراتب آن

۲- پاسخگویی به شبهات پیرامون مودت فی القربی

۳- ایجاد انگیزه برای کسب مودت و محبت اهل بیت (علیهم السلام)

۴- قرار گرفتن در زمره محبان واقعی اهل بیت (علیهم السلام).

در این پژوهش در بیان مودت و دوستی اهل بیت (علیهم السلام) از متون و نصوص دینی قرآن کریم و روایات ائمه اطهار (علیهم السلام) استفاده شده است. گفتنی است مودت فی القربی اجر رسالت پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم) قرار گرفته است و بر اساس روایات معتبر به نقل از اندیشمندان شیعه و اهل سنت مودت و محبت اهل بیت (علیهم السلام) امری واجب شمرده شده که ثمرات آن عائد خود انسان ها می شود، زیرا آثار و فوائد آن حیات معنوی، اخروی و دنیوی انسان ها را تأمین کرده و راه سعادت و تکامل انسان ها را نشان داده و به سوی آن رهنمون می سازد محبت و مودت اهل بیت (علیهم السلام) آن قدر با ارزش و مهم است که پیامبر اسلام حضرت محمد (صلی الله علیه وآله وسلم) بر خلاف سایر انبیاء به استناد آیات قرآن اجر و مزد خود را محبت و دوستی نسبت به خاندان خویش معرفی می کند.

در حالی که سایر انبیاء در مقابل رسالت خویش اجر و مزدی مطالبه نکرده و آن را به عهده پروردگار خویش واگذار می کنند. با این اوصاف مودت فی القربی با قبول ولایت و امامت ائمه (علیهم السلام) و اطاعت و تبعیت از سیره و روش آن بزرگواران معنا پیدا می کند. در این تحقیق منابعی که مورد بررسی واقع شده در مباحث تفسیری و روایی، از منابع مشترک میان شیعه و اهل سنت می باشد؛ بویژه که مسئله مودت فی القربی مورد اختلاف شیعه و سنی است اکثر منابع از منابع دست اول و معتبر اهل سنت است.

نتایج حاصل از این تحقیق:

- ۱- شناخت و معرفت نسبت به چگونگی مودت و دوستی نسبت به ایشان.
 - ۲- بیان راه های کسب محبت اهل بیت (علیهم السلام) و ایجاد آن در جوانان و نوجوانان
 - ۳- شفاف سازی محبت اهل بین (علیهم السلام) با پاسخ به شبهات آن ها
 - ۴- بیان آثار محبت اهل بیت (علیهم السلام) و تفکیک آن به آثار اخروی و دنیوی.
- کلید واژه های مربوط به تحقیق که مورد بررسی قرار گرفته اند عبارتند از:
- مودت - قربی

مقدمه

انسان برای رسیدن به کمال وجودی خویش نیازمند معلم و راهنما است، به گونه ای که بدون راهنما در پیمودن مسیر خویش به بیراهه کشیده می شود. و از طرفی انسان خود قدرت انتخاب چنین راهنمایی را ندارد، بلکه تنها خالق انسان است که می تواند راهنمای او را انتخاب کند. لذا برای هر امتی پیامبرانی می فرستاد تا این که اراده و مشیت خداوند بر این تعلق گرفت که با بعثت پیامبر خاتم (صلی الله علیه وآله وسلم) دینش را کامل و حجت را بر مردم تمام نماید. حال اگر ارسال رسل پایان یافته و دین نهایی جهانیان به انسان ابلاغ شده، آیا این به آن معناست که این انسان دیگر نیازمند راهنمایی نبوده و خود می تواند دینش را از تحریف حفظ کرده و به تنهایی به کمال وجودی خویش برسد؟ این گونه نیست، بلکه باید حافظانی باشد تا دین را حفظ و امت را بر اساس آن راهنمایی کند. بر همین اساس خداوند متعال فردی را که از هر نظر مانند پیامبرش بود را به عنوان وصی و جانشین پس از او معرفی کرد.

این در حالی است که قرآن مزد رسالت و سال ها درد و رنج و تحمل سختی ها و مشکلات آن حضرت را دوستی و محبت اهل بیت وی دانسته^۱ و از مسلمانان خواسته که به شکرانه ایمان به وی تنها اهل بیت (علیهم السلام) را دوست بدارند. برآستی این دوستی چه سودی دارد که پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم) آن را مزد نبوتش می داند؟ قرآن خود در آیه ای دیگر پاسخ می دهد و سود دوستی اهل بیت پیامبر (صلی الله علیه وآله وسلم) را متوجه خود مسلمانان می داند.^۲ بنابراین این دوستی تنها جنبه عاطفی ندارد، بلکه راهی است به سوی خدا که بسیار ارزشمند است. پس نباید به آن ها تنها از دیدگاه عاطفی و احساسی نگریست. زیرا این دوستی و مودت سرچشمه اعمال صالح و راه صحیح هدایت است.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم) با معرفی اسوه های آرمانی و سفارش به دوستی آنان و الگو پذیری از ایشان راهکار عملی هدایت و کمال انسان ها را پایه گذاری نموده است. چراکه اهل بیت صراط مستقیم هدایت و پایه های سعادت مسلمانان به شمار می روند.

از این رو محبت و دوستی نسبت به ایشان نزدیک ترین و شاید مطمئن ترین مسیر برای رسیدن به کمال است. اهمیت مسأله مودت و دوستی اهل بیت (علیهم السلام) و اثرات آن در امروز و فردای جوامع بشری، مسأله ایست حیاتی که در هر عصری نیازمند بیانی نو و جدید است تا در پرتو آن معارف پیرامون مودت اهل بیت (علیهم السلام) از آسیب ها و خرافه ها و تحریف ها و شبهات پیراسته بماند.

^۱ - شوری، ۲۳،

^۲ - سبأ، ۴۷،

مودت فی القربی

((دوستی اهل بیت (علیهم السلام)))

موضوعی که در این تحقیق پایانی به آن پرداخته می شود، مودت فی القربی و مسائل پیرامون آن است. مودت فی القربی یعنی دوستی و محبت با اهل بیت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم)، واژه های مربوط به این تحقیق پایانی که ما را در جهت فهم و شناخت بهتر موضوع یاری می رساند، عبارتند از: مودت، قربی

مودت: در لغت به معنای دوستی، محبت و دوست داشتن است.^۱ و مودت در اصطلاح، محبت به چیزی است و آرزو داشتن نسبت به آن، و این واژه در هر دو معنا به کار می رود.^۲
قربی: قربی از واژه ی قرب است و قرب هم نقیض بُعد می باشد، بنابر این قربی در لغت به معنای نزدیکی است و بعد به معنای دوری است.^۳ و در اصطلاح قربی به معنای نزدیکی در نسب و خویشاوندی رحمی است.^۴

خداوند عزوجل به این دوستی و محبت اهل بیت (علیهم السلام) چنان ارج نهاده که به طور ویژه در قرآن کریم آیه ای را به این موضوع اختصاص و مودت فی القربی را اجر رسالت پیامبر اسلام قرار داده است آنجا که در آیه ۲۳ سوره شوری می فرماید:

﴿قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى﴾ ؛ « بگو به ازای آن [رسالت] مزدی در

خواست نمی کنم مگر محبت و دوستی خویشاوندان».

تمام مفسران مکتب اهل بیت (علیه السلام) و بسیاری از مفسران اهل سنت این شأن نزول را آورده اند که پس از هجرت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) به مدینه و بنیان گذاری پایه های استوار اسلام، انصار گرد آمدند و درباره اداره نظام اسلامی گفت و گو کردند. آنان تصمیم گرفتند، نزد رسول اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) بروند و بگویند: اگر برای پیشرفت اسلام و اداره جامعه نو بنیاد خویش نیاز اقتصادی و مالی داشته باشید، همه ثروت و امکانات ناچیز ما در اختیار شماست؛ هر گونه مصلحت بدانید و در آن تصرف کنید، سبب افتخار ما است. انصار با این اندیشه به محضر پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) شرفیاب شدند و سخن خود را بر زبان آوردند و در آن هنگام بود که فرشته وحی فرود آمد و آیه شریفه مودت نازل شد،

^۱ - علی اکبر قرشی، قاموس القرآن، تهران، دارالکتب اسلامیة، چاپ نهم، ۱۳۸۱ هـ.ش، ج ۷، ص ۱۹۷؛ محمد بن مکرم

ابن منظور، لسان العرب، بیروت، دارالاحیاء التراث العربی، ۱۴۰۸ هـ.ق، ج ۱۵۰، ص ۲۴۷.

^۲ - راغب اصفهانی، مفردات الفاظ قرآن، بی جا، مکتبة مرتضوی، چاپ دوم، ۱۳۶۲ هـ.ش، ص ۵۱۶.

^۳ - محمد بن مکرم ابن منظور، لسان العرب، ج ۱۱، ص ۸۴.

^۴ - علی اکبر قرشی، قاموس القرآن، ج ۵، ص ۲۹۵.

سپس پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) آیه را بر مردم تلاوت کردند^۱ و فرمودند: شما پس از این، نزدیکان و خاندانم را دوست بدارید. آن گاه یاران از حضور پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) در حالی رفتند که فرمانبردار خدا و رسول او بودند. در پایان بحث به یکی از پرسش های مهم در رابطه با اجر رسالت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می پردازیم:

سوال: چرا اولاً سایر انبیاء هیچ اجری را مطالبه نکردند و پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) برای رسالتش مطالبه مزد فرموده و آن هم دوستی اهل بیت (علیهم السلام) را؟ پاسخ این سوال را خود قرآن فرموده است: ﴿قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ إِنْ أَجَرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾^۲؛ «بگو هر مزدی که از شما خواستم، آن از خودتان؛ مزد من جز بر خدا نیست و او بر هر چیزی گواه است».

یعنی آن چه را من به عنوان مزد خواستم عاید شما می گردد و نه عاید من، این دوستی کمندی است برای تکامل و اصلاح خودتان و در حقیقت خیری است که به شما پیشنهاد می کنم.

پاسخ دیگری که می توان به این پرسش داد از لحاظ لغوی و ادبی است و آن این که «اجر» در لغت به معنای مزد و پاداش است و این لفظ معنی وسیعی دارد که شامل تمام پاداش های دنیوی و اخروی است. ولی مقصود از اجری که در آیات کریمه قرآن به نقل از دیگر پیامبران چون حضرت هود، نوح، لوط، شعیب (علیهم السلام) و ... نفی شده است؛ همان اجر دنیوی است که مردم می توانستند زحمات پیامبران را با آن جبران کنند.

از طرفی مقصود از پاداش دنیوی، مزدی است که مردم می توانستند در برابر کوشش های توان فرسای پیامبران بپردازند. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) نیز بسان دیگر پیامبران هیچ گاه چنین پاداش مادی را از مردم نخواست.

بیشتر مفسران اهل سنت تأکید دارند که مودت، نمی تواند اجر رسالت قرار گیرد، زیرا گرفتن اجر در مقابل رسالت، جایز نیست. با ژرف اندیشی در منابع اهل سنت روشن می شود که آنان مزد گرفتن برای کارهای واجب را جایز نمی دانند، از این رو می گویند: مودت، اجر رسالت نیست، ولی هنگامی که ثابت شود اجر در آیه مودت به معنای اجر حقیقی نیست، اشکال آنان رفع می شود. پس از مرتفع شدن این اشکال به اتفاق فریقین مودت اهل بیت (علیهم السلام) به عنوان اجر رسالت از آیه مودت قابل استفاده است.

^۱ - محمد بن احمد قرطبی، الجامع لاحکام القرآن، بیروت، مؤسسه التاریخ العربی، ۱۴۱۰هـ، ج ۸، ص ۲۴ اندلسی،

المحرر الوجیز فی تفسیر الکتاب العزیز، بیروت، دارالکتب العلمیه، ۱۴۲۲هـ، ج ۵، صص ۳۳-۳۴.

^۲ - سباء، ۴۷.

باید گفت غیر از مودت اهل بیت (علیهم السلام) که در قرآن بیان شده، در روایات و احادیث فراوانی حقوق آنان بر عهده ما و، وظیفه ما در برابر اهل بیت بیان شده است که گوشه ای از آن حقوق و وظایف بدین شرح است: مودت و دوستی، تمسک جستن و چنگ زدن به آستان اهل بیت (علیهم السلام)، ولایت و پذیرش رهبری آنان مقدم داشتن اهل بیت (علیهم السلام) بر دیگران، اقتدا به اهل بیت (علیهم السلام) در امور دین و دنیا و.....

در باب مودت و دوستی اهل بیت (علیهم السلام) ادعیه و زیارات مشهوری وجود دارد. از جمله زیارات مشهوری که به بیان جایگاه و مقام والای اهل بیت (علیهم السلام) می پردازد، زیارت جامعه کبیره است؛ که مقام ولایت مطلقه ائمه (علیهم السلام) را در ولایت تشریعی و تکوینی روشن می سازد.

در نگرش تفسیری شیعه و اهل سنت در رابطه با (قربی) دو مسئله مهم وجود دارد که به نوبه خود حائز اهمیت می باشد. اولاً: مصداق قربی چه کسانی هستند؟ ثانیاً: قربی به چه معناست؟

شیعه با ادله متعدد معتقد است که مراد از «قربی» اهل بیت (علیهم السلام) هستند، و مصداق های بارز آن، حضرت علی، امام حسن، امام حسین (علیهم السلام)، فاطمه زهرا (سلام الله علیها)، و نه امام پس از امام حسین (علیه السلام) هستند که از فرزندان ایشان می باشند. و از مفسران مکتب اهل بیت (علیهم السلام)، از شیخ طوسی^۱ و امین الاسلام طبرسی^۲ تا علامه محمد حسین طباطبایی^۳ همه بالاجماع اتفاق نظر دارند که مصداق قربی اهل بیت (علیهم السلام) هستند.

در میان مفسران اهل سنت در مورد مصداق قربی اختلاف فراوانی وجود دارد. مجموعه سخنان اندیشمندان اهل سنت، در تعیین مصداق قربی را می توان به شرح زیر بیان نمود: الف) علی، فاطمه، حسن، حسین (علیهم السلام)

ب) فرزندان عبدالمطلب

ج) کسانی که صدقه بر آن ها حرام شده است. (فرزندان بنی هاشم و عبدالمطلب)

د) همه قریش

^۱ - محمد بن حسن طوسی، التبیان فی تفسیر القرآن، بیروت، دارالاحیاء التراث العربی، بی تا، ج ۹، ص ۱۵۸.

^۲ - فضل بن حسن طبرسی، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، تحقیق: سیدهاشم رسولی محلاتی، فضل الله یزدی طباطبایی، دارالمعرفة، بیروت، ج ۹، ص ۴۸.

^۳ - سید محمد حسین طباطبایی، تفسیر المیزان، مترجم: محمدباقر موسوی، بنیاد علمی فرهنگی علامه طباطبایی، بی جا، ۱۳۶۷ هـ.ش، ج ۱۸، ص ۶۶.

با دقت در منابع تفسیری، روایی، و تاریخی اهل سنت روشن می شود، که «قربی» به اهل بیت (علیهم السلام) تفسیر شده است، و جالب این که برخی تصریح کرده اند که مراد از قربی: علی، فاطمه، حسن، حسین (علیهم السلام) است که روایات متعددی این قول را تأیید می کند. و همچنین در مورد معنای قربی نیز اهل سنت به دسته های مختلف تقسیم شده اند و دیدگاه های آن ها درباره معنای قربی متفاوت است در اینجا مناسب است که به بیان یکی از این دیدگاه ها بپردازیم:

خطاب به انصار

برخی از مفسران اهل سنت گفته اند که خطاب آیه به انصار است. چون پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) بین آنان خویشاوندانی از ناحیه مادرش آمنه داشت. بنابراین خطاب به انصار در این آیه شریفه فرمودند: من از شما مزد نمی خواهم تنها مزد من این باشد که با خویشاوندان من که در بین شمایند، دوستی کنید.

این تفسیر درست نیست زیرا علاقه انصار به رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) به حدی شدید بود که دیگر نیازی به سفارش نداشت. تا جایی که قرآن کریم آن ها را این گونه ستوده است: ﴿وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ...﴾^۱؛ «و نیز کسانی که قبل از [مهاجران] در [مدینه] جای گرفته و ایمان آورده اند هر کس را که به سوی آنان کوچ کرده دوست دارند، و نسبت به آنچه به ایشان داده شده است؛ در دل هایشان حسدی نمی یابد و هر چند در خودشان احتیاجی [مبرم] باشد، آن ها را بر خودشان مقدم می دارند...».

وقتی محبت انصار به رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) به این حد است، دیگر معنا ندارد که خداوند متعال از ایشان بخواهد به خویشاوندان مادری پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) که یک خویشاوندی بسیار دور دارند، مودت بورزند؟^۲

وجوب محبت اهل بیت (علیهم السلام) یکی از بدیهیات دین مبین اسلام است. و در میان مسلمین، جز نواصب دوستی اهل بیت (علیهم السلام) از واجبات و ضروریات دین اسلام شمرده می شود. از این رو دوستی اهل بیت و ضروری بودن محبت آن ها در دین مورد اتفاق جمیع مسلمانان می باشد.

برخی از شبهاتی که پیرامون مودت فی القربی آمده است عبارتند از:

^۱ - حشر، ۹.

^۲ - سید محمد حسین طباطبائی، تفسیر المیزان، ج ۱۸، ص ۶۸.

مکی بودن آیه مودت، تقاضای اجر پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم) خلاف سنت سایر انبیاء است، طلب اجر سبب تهمت زدن به پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم) است، ملازم نبودن وجوب اطاعت با امامت و.....

مهمترین هدف از دعوت به مودت اهل بیت (علیهم السلام) آن است که این محبت باید در تمامی مظاهر زندگی اعم از: اخلاق، اعمال، گفتار، روابط اجتماعی، و ... مؤثر واقع شده. و چهره جامعه محب اهل بیت (علیهم السلام) در میان دیگر جوامع بشری دارای امتیاز و ویژگی خاصی باشد. آن گونه که موجب سرافرازی و سر بلندی جامعه اسلامی شود. در اسلام علاوه بر پرورش های فکری به پرورشهای عاطفی نیز بها داده می شود و اسلام پیروان خود را از دو راه اساسی تربیت می کند:

۱- از طریق استدلال و ارائه قوانین و فعال کردن اندیشه ها

۲- از طریق برانگیختن عواطف و احساسات.

و تنها مکتب اهل بیت (علیهم السلام) است که این دو راه را پی می گیرد، نکته قابل توجه این است که در جامعه اسلامی ما که بیشتر اقشار آن را نوجوانان و جوانان تشکیل می دهند، باید بنیان و ریشه این حقیقت (محبت اهل بیت (علیهم السلام)) را در وجود و روح آنان جلوه گر نمود و از همان آغاز و بر اساس اصول اسلام و مکتب اهل بیت (علیهم السلام) در این وادی قدم گذارد. بنابراین می توان براساس زمینه های فکری و عاطفی به ایجاد محبت اهل بیت (علیهم السلام) در قلب و روح انسان ها به ویژه نوجوانان و جوانان پرداخت.

راه های متفاوت و گوناگونی در ایجاد محبت در انسان ها وجود دارد. برخی از این راه ها جنبه فکری و تئوری دارد، و برخی دیگر جنبه علمی و کاربردی دارد. که در اینجا به بیان برخی از این راه ها و شیوه ها می پردازیم: تأدیب و تربیت فرزندان با مهر و ولای اهل بیت (علیهم السلام)، ایجاد فضاهای روحی و معنوی، ذکر فضایل و فرهنگ و تعالیم اهل بیت (علیهم السلام) معرفی اهل بیت (علیهم السلام) به عنوان ولی نعمت، استفاده از حس کمال جویی، پرهیز از عوامل محبت زدا و...

راه های حصول محبت اهل بیت (علیهم السلام) دو گونه است که هر دو نوع ملازم یکدیگرند، بدین معنی که یکی بدون دیگری به نتیجه لازم و مؤثر خود نمی رسد.

الف) محبت موهبتی آن است که تنها از جانب خداوند متعال افاضه می شود. بنابراین هر فطرت پاکی، مقداری از ولایت را دارا می باشد. ب) محبت کسبی که این نوع محبت خود به دو گونه است: محبت نظری و دیگری محبت عملی.

محبت نظری: محبت در واقع فرزندی است که در دامن معرفت و شناخت پرورش می یابد. بنابراین اولین قدم در راه ایجاد محبت به حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم) و

ائمه معصوم (علیهم السلام) شناخت آن هاست. محبت عملی: برای ایجاد محبت از راه عملی نسبت به اهل بیت (علیهم السلام) دو روش اساسی وجود دارد: ۱- تبعیت از آن بزرگواران ۲- داشتن رابطه با آن عزیزان

برای این که بدانیم آیا محب حقیقی اهل بیت (علیهم السلام) هستیم یا نه؟ باید دانست که این محبت نشانه ها و علائمی دارد، که اگر هر یک از آن ها را در خود بیابیم و یا پرورش دهیم آن زمان می توان گفت که محب واقعی اهل بیت (علیهم السلام) هستیم، از این رو به بیان این ویژگی ها می پردازیم: پیوند محبت اهل بیت (علیهم السلام) با عمل و تقوا، دوست داشتن دوستداران اهل بیت (علیهم السلام)، دشمن داشتن دشمنان اهل بیت (علیهم السلام)، آماده شدن برای بلا و گرفتاری.

دوستداری رهبران دینی بسیار سازنده است و در حقیقت عامل تربیت و پیوند و ارتباط است. محبت و مودت به ائمه (علیهم السلام) انسان ساز است؛ چرا که آدمی را به ایشان نزدیک می کند و به سوی آن ها می کشاند. بنابراین محبت عاملی است که به راه خدا رهنمون می کند و انسان با محبت به اهل بیت (علیهم السلام) به مقام قرب الهی نزدیک می شود بی شک محبت اهل بیت (علیهم السلام) نه تنها در زندگی که در آخرت هم مؤثر است. و با این محبت از آثار و نتایج دنیوی و اخروی آن هر دو بهره مند می شود.

در این قسمت ابتدا به بیان آثار و فوائد دنیوی مودت اهل بیت (علیهم السلام) و ویژگی های دوستداران آل محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) پرداخته و سپس نمونه ای را به طور کامل بیان خواهیم کرد. کامل شدن دین، نشانه پاکی دل، نشانه ایمان، نشانه پاکی نسل، نخستین چیزی که در روز قیامت سؤال می شود، توحید و خداشناسی یکی دیگر از آثار محبت اهل بیت (علیهم السلام)، رمز قبولی اعمال و عبادات، وحدت اسلامی در جامعه مسلمین.

۱) آرامش دل و اطمینان قلب

حضرت علی (علیه السلام) می فرمایند: زمانی که آیه ﴿أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾^۱ [هان با یاد خداست که دل ها آرام می گیرد] نازل شد. رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: «ذَاكَ مَنْ أَحَبَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَ أَحَبَّ أَهْلَ بَيْتِي صَادِقًا غَيْرَ كَاذِبٍ وَ أَحَبَّ الْمُؤْمِنِينَ شَاهِدًا وَ غَائِبًا، أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ يَتَحَابُّونَ»^۲؛ «این درباره کسی است که خدا و رسول او را دوست بدارد و اهل

^۱ - رعد، ۲۸.

^۲ - حسام الدین متقی هندی، کنز العمال، تصحیح: صفوة السقا، مكتبة التراث اسلامی، بیروت، چاپ اول، ۱۳۹۷ هـ.ق.

بیت مرا صادقانه و نه به دروغ دوست بدارد و مؤمنان را در پیش روی و پشت سر آنان دوست بدارد، هان با یاد خدا است که همدیگر را دوست می دارند».

از مجموع روایات وارده در رابطه با آثار و فوائد محبت اهل بیت (علیهم السلام) چنین استفاده می شود که بالاترین سرمایه برای انسان به خصوص در جهان آخرت، محبت اهل بیت (علیهم السلام) است. تا آنجا که انسان منهای محبت اهل بیت (علیهم السلام) چیز دیگری ندارد و دستش نیز از، زاد و توشه خالی است. اما آن که در دنیا با محبت و دوستی اهل بیت (علیهم السلام) زندگی کرده است؛ علاوه بر دنیا، در آخرت نیز از آثار و نتایج این مودت بی نصیب نخواهد بود. در پایان این مبحث به ذکر دو روایت مشهور که در اکثر کتب روایی شیعه و اهل سنت آمد است می پردازیم، که آثار و فوائد اخروی محبت اهل بیت «علیهم السلام» در این دو روایت یک جا گرد آمده است:

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید: «مَنْ رَزَقَهُ اللهُ حُبَّ الْاِئِمَّةِ مِنْ اَهْلِ بَيْتِي فَقَدْ اَصَابَ خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، فَلَا يَشْكُنُ اَحَدٌ اِنَّهُ فِي الْجَنَّةِ فَاِنَّ فِي حُبِّ اَهْلِ بَيْتِي عِشْرِينَ خَصْلَةً، عَشْرٌ مِنْهَا فِي الدُّنْيَا، وَعَشْرٌ مِنْهَا فِي الْآخِرَةِ»^۱؛ «هر کس که خداوند محبت اهل بیت مرا روزیش کند، بی گمان به خیر دنیا و آخرت رسیده است و در این که او اهل بهشت است، احدی نباید شک کند، زیرا دوست داشتن اهل بیت من، بیست نتیجه به بار می آورد، ده تا در دنیا و ده تا در آخرت». «أَمَّا اَلَّتِي فِي الدُّنْيَا»؛ «اما نتایج آن در دنیا» عبارت اند از:

۱- «فَالزُّهْدُ»؛ «زهد و پارسایی»

نخستین اثر عشق و محبت به اهل بیت «علیهم السلام» که خود نمونه برتر خداشناسی و خداپرستی می باشد، بی اعتنایی نسبت به دنیا، مطامع و زخارف آن است. چرا که انسان با برخورداری از محبت اهل بیت (علیهم السلام) تمام دارائی های جهان را داراست و با از دست دادن آنچه مربوط به دنیاست و یا به دست آوردن، آن در حالت روحی و معنوی او تأثیری ندارد، تا زمانی که سرمایه پایان ناپذیر مودت اهل بیت «علیهم السلام» را دارد؛ از این نعمت بزرگ روحی نیز برخوردار است.

۲- «وَالْحِرْصُ عَلَى الْعَمَلِ»؛ «حرص در عمل صالح و عبادت»

^۱ - علی بن حسین بابویه قمی (شیخ صدوق)، الخصال، تحقیق: علی اکبر غفاری، مؤسسه الاعلمی، بیروت، چاپ

اول، ۱۴۱۰هـ.ق. ص ۵۱۵؛ حسین بن علی فتال نیشابوری، روضة الواعظین، تحقیق: حسین اعلمی، مؤسسه

الاعلمی، بیروت، چاپ اول، ۱۴۰۶هـ.ق. ص ۲۹۸.

اثر دیگر این محبت، حرص و علاقه فراوان به کار در راه محبوب است، یعنی همان خستگی ناپذیری در راه محبوب؛ زیرا محبت بزرگترین نیروگاه تولید انرژی در جسم و روح است. بنابراین امواج خروشان قلب سرشار از محبت اهل بیت (علیهم السلام) در انسان نیروی فعالیت و حرکت ایجاد می کند، به گونه ای که در وجود آنان نیز دیگر خستگی و کسالت راه ندارد و سبب می شود تا محب، لحظه ای از کار و فعالیت در راه محبوب؛ باز نایستد و عاشقانه به آنچه محبوب او می خواهد عمل کند.

۳- «وَالْوَرَعُ فِي الدِّينِ» ؛ «پارسایی در دین»

پارسایی در دین که روی دیگر زهد و تکامل آن به شمار می رود. اینجاست که محبت محبوبانی چون اهل بیت (علیهم السلام)، صفا، تقوا، پاکی و پارسائی را نتیجه می دهد و ارتباط درونی و باطنی با محبوبان راستین، محب را از هر کژی و انحراف محفوظ می دارد و به تدریج تمام حرکات و افعال و اعمالش همچون محبوب می گردد و در حوزه دین به پارسایی و تقوا می رسد.

۴- «وَالرَّغْبَةُ فِي الْعِبَادَةِ» ؛ «رغبت به عبادت»

عبادت یعنی سر بر آستان محبوب سائیدن و تمامی کردارها را برای او، و اراده او قرار دادن است. از دیگر آثار محبت اهل بیت (علیهم السلام) رغبت و میل شدید به بندگی است. یعنی محب در اثر محبت به اهل بیت (علیهم السلام) هر لحظه به دنبال فرصتی برای رسیدن به لقای محبوب است که جزء در سایه عبادت و بندگی امکان پذیر نیست. و نمونه بارز این مطلب خود ائمه (علیهم السلام) می باشند.

۵- «وَالْتَّوْبَةُ قَبْلَ الْمَوْتِ» ؛ «توبه پیش از مرگ»

توبه به معنای بازگشت به سوی خداوند و پشیمانی از تمامی آلودگی ها و گناهان است. دوستان و محبان اهل بیت (علیهم السلام) بدون توبه از دنیا نمی روند و پیش از مرگ بواسطه داشتن این محبت از جانب خداوند موفق به توبه شده و پاک از دنیا می روند.

۶- «وَالنَّشَاطُ فِي قِيَامِ اللَّيْلِ» ؛ «نشاط در شب زنده داری»

از دیگر آثار محبت اهل بیت (علیهم السلام) بهره مندی از نعمت تهجد و شب زنده داری در دنیا است. دوستدار اهل بیت (علیهم السلام) به پیروی از پیشوایان خود و در ادامه راه و روش آنان عاشقانه، در دل شب سر به بندگی می گذارند و با نشاط و علاقه زائد الوصفی بی هیچ گونه اجبار و کسالتی در رسیدن به قرب محبوب حقیقی گداخته می شوند.

۷- «وَالْيَأْسُ مِمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ» ؛ «چشم برکندن و ناامیدی از آنچه مردم دارند»

محب اهل بیت (علیهم السلام) به آنچه در دست دیگران است، طمع ندارد و از همه قطع امید کرده؛ و تنها امیدش خداوند و اهل بیت پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) است. محب اهل

بیت (علیهم السلام) دل از همه عالم می برد و تنها با او ارتباط می یابد و تنها به دست خدا می نگیرد؛ بلکه خود، دست پر قدرت خدا می شود و از آنچه در دست خلق اوست، مأیوس می گردد. و به جایی می رسد که چیزی نمی خواهد، جز وصال یار را، همچون ائمه که تنها خواستگاه آنان دست قدرت الهی می باشد.

۸- « وَ الْحِفْظُ الْأَمْرِ لِلَّهِ وَ نَهْيُهُ عَزَّوَجَلَّ » ؛ «حفظ اوامر و نواهی خداوند»

محب در سایه محبت اهل بیت (علیهم السلام) حافظ و نگهبان اوامر الهی می گردد؛ چراکه هدف، تنها جدایی از غیر و دل بستگی به معبود حقیقی است او با این پیوند عمیق خود جلوه ای از اوامر و نواهی خداوند می شود و با تمام وجود خود و اعضا و جوارحش فرمان خداوند را نگهبانی و حفاظت می کند و با ترک محرمات و عدم ارتکاب منهیات پاسبان حریم دین الهی می شود، مسیرش مسیر حق می شود و کلامش تبلوری از کلام الهی.

۹- « وَ النَّاسِئَةُ بُغْضُ الدُّنْيَا » ؛ «دشمن داشتن دنیا»

نهمین اثر از آثار چنین محبتی، بغض و دشمنی نسبت به دنیا است. دنیائی که او را از رسیدن به وصال محبوب محروم می کند و میان او و محبوبش فاصله ایجاد می کند. به همین خاطر است که محب با اهل دنیا و دنیا دوستان نمی آمیزد، در میانشان زندگی می کند اما از سنخ آنان نیست؛ چشم انداز مقام محمود می گردد و به این دنیای پست بی اعتنا می شود و از هر آنچه در آن است دوری می گزیند.

۱۰- « وَ الْعَاشِرَةُ السَّخَاءُ » ؛ «سخاوت و بخشندگی»

دهمین اثر چنین محبت مواجی، سخاوت و بخشش است. بهترین الگوهای سخاوت و بخشندگی خود اهل بیت هستند و محب با الگوپذیری از محبوب های راستین می تواند نمونه بارزی از سخاوت و بخشندگی باشد؛ بلکه برای خشنودی محبوب ها، همچون آن ها در راه خدا انفاق کند و بی دریغ و بدون هیچ چشم داشتی از هر آنچه دارد به دیگران ببخشد.

« وَ أَمَّا الَّتِي فِي الْآخِرَةِ » ؛ «و اما نتایج آن در آخرت»:

۱- « فَلَا يُشْرُ لَهُ دِيْوَانٌ » ؛ «نامه اعمالی برای او گشوده نمی شود».

۲- « وَ لَا يُنْصَبُ لَهُ مِيزَانٌ » ؛ «میزانی برایش برپا نمی شود».

یعنی بر او میزان سنجشی نیست و گناهانش در برابر حسناتش بخشیده نمی شود، زیرا به برکت محبت اهل بیت (علیهم السلام) گناهانش پاک شده است.

۳- « وَ يُعْطَى كِتَابُهُ بِيَمِينِهِ » ؛ «نامه اعمالش به دست راست او داده می شود».

۴- « وَ تَكْتَبُ لَهُ بَرَاءَةً مِنَ النَّارِ » ؛ « برات آزادی از آتش دوزخ برایش نوشته می شود ».

۵- « وَ يَبْيِضُ وَجْهُهُ » ؛ « رو سفید می شود ».

۶- « وَ يَكْسَى مِنْ حُلَلِ الْجَنَّةِ » ؛ « از جامه های بهشت بر قامت او پوشیده می شود ».

۷- « وَ يُشَفِّعُ فِي مَاتِهِ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ » ؛ « شفاعت او درباره صد نفر از خانواده اش پذیرفته می گردد » . (البته کسانی را که زمینه شفاعت شدن داشته باشند نه مثل کفار و نواصب)

۸- « وَ يَنْظُرُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ إِلَيْهِ بِالرَّحْمَةِ » ؛ « خداوند عزوجل به او با مهر و محبت و

رحمت می نگرد » . (و از نظر رحمت الهی بهره مند می شود)

۹- « وَ يَتَوَجَّعُ مِنْ يَتَجَانِ الْجَنَّةِ » ؛ « از تاجهای بهشت بر سرش می نهد ».

۱۰- « وَ الْعَاشِرَةُ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ » ؛ « دهم این که بدون حسابرسی به بهشت

داخل می شود ».

« فَطُوبَى لِمُحِبِّي أَهْلِ بَيْتِي » ؛ « پس خوشا به حال دوستداران اهل بیت من ».

و معروف ترین روایتی که در باب آثار و فوائد محبت اهل بیت (علیهم السلام) از محدثان شیعه و سنی نقل شده این است که پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمایند:

« أَلَا مَنْ مَاتَ عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ مَاتَ شَهِيداً » ؛ « هر که با دوستی آل محمد بمیرد،

شهید از دنیا رفته است ».

« أَلَا وَ مَنْ مَاتَ عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ مَاتَ مَغْفُوراً لَهُ » ؛ « بدانید که هر کس با دوستی

آل محمد بمیرد، آمرزیده از دنیا رفته است ».

« أَلَا وَ مَنْ مَاتَ عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ مَاتَ تَائِباً » ؛ « بدانید که هر کس با دوستی آل

محمد بمیرد، توبه گر از دنیا رفته است ».

« أَلَا وَ مَنْ مَاتَ عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ مَاتَ مُؤْمِناً مُسْتَكْمِلاً الْإِيمَانِ » ؛ « بدانید که هر

کس با دوستی آل محمد بمیرد، مؤمن و با ایمان کامل از دنیا رفته است ».

« أَلَا وَ مَنْ مَاتَ عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ يَزِفُ إِلَى الْجَنَّةِ كَمَا تَزِفُ الْعُرُوسُ إِلَى بَيْتِ زَوْجِهَا »

؛ « بدانید که هر کس با دوستی آل محمد بمیرد، همان گونه که عروس را به خانه شوهرش می فرستند؛ او را به سوی بهشت روانه کنند ».

« أَلَا وَ مَنْ مَاتَ عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ بَشَّرَهُ مَلَكُ الْمَوْتِ بِالْجَنَّةِ ثُمَّ مُنْكَرٌ وَ نَكِيرٌ » ؛

« بدانید که هر کس با دوستی آل محمد بمیرد، ابتدا فرشته مرگ و سپس منکر و نکیر؛ مژده بهشت به او دهند ».

« أَلَا وَ مَنْ مَاتَ عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ فُتِحَ لَهُ فِي قَبْرِهِ بَابَانِ إِلَى الْجَنَّةِ » ؛ « بدانید که هر کس با دوستی آل محمد بمیرد، دو در؛ در قبر او به سوی بهشت باز می شود».

« أَلَا وَ مَنْ مَاتَ عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ جَعَلَ اللَّهُ قَبْرَهُ مَزَارَ مَلَائِكَةِ الرَّحْمَةِ » ؛ « بدانید که هر کس با دوستی آل محمد بمیرد، خداوند قبر وی را مزار فرشتگان رحمت قرار می دهد».

فهرست منابع

- ❖ قرآن کریم، ترجمه محمد مهدی فولادوند.
- ❖ نهج البلاغه، سید رضی، ترجمه محمد دشتی، انتشارات الهادی، قم، ۱۳۸۵ هـ.ش.
- ۱- ابن منظور مصری، ابی فضل جمال الدین محمد بن مکرم: لسان العرب، دارالاحیاء التراث العربی، بیروت، چاپ اول، ۱۴۰۸ هـ.ق.
 - ۲- اندلسی، قاضی ابی محمد عبدالحق بن غالب ابن عطیه: المحرر الوجیز فی تفسیر الکتاب العزیز، دارالکتب العلمیه، بیروت، ۱۴۲۲ هـ.ق.
 - ۳- انصاری قرطبی، ابی عبدالله محمد بن احمد: الجامع الاحکام القرآن، مؤسسه التاریخ العربی، بیروت، ۱۴۱۰ هـ.ق.
 - ۴- بابویه قمی، ابی جعفر محمد بن علی بن الحسین (شیخ صدوق): الخصال، تحقیق: علی اکبر غفاری، مؤسسه الاعلمی، بیروت، چاپ اول، ۱۴۱۰ هـ.ق.
 - ۵- راغب اصفهانی، ابی القاسم حسین بن محمد بن فضل: مفردات الفاظ القرآن فی غریب القرآن، مکتبه مرتضوی، چاپ دوم، ۱۳۶۲ هـ.ش.
 - ۶- طباطبایی، سید محمد حسین: المیزان فی تفسیر القرآن، مترجم: محمدباقر موسوی، بنیاد علمی فرهنگی علامه طباطبایی، بی جا، ۱۳۶۷ هـ.ش.
 - ۷- طبرسی، ابی علی فضل بن حسن: مجمع البیان فی تفسیر القرآن، تحقیق: سیدهاشم رسولی محلاتی، فضل الله یزدی طباطبایی، دارالمعرفه، بیروت، چاپ دوم، ۱۴۰۸ هـ.ق.
 - ۸- طوسی، ابی جعفر محمد بن حسن: التبیان فی تفسیر القرآن، دارالاحیاء التراث العربی، بیروت، بی تا.
 - ۹- فتال نیشابوری، محمد بن حسن بن علی: روضة الواعظین، تحقیق: حسین اعلمی، مؤسسه الاعلمی، بیروت، چاپ اول، ۱۴۰۶ هـ.ق.
 - ۱۰- قرشی بنابی، علی اکبر: قاموس القرآن، دارالکتب اسلامیه، تهران، چاپ نهم، ۱۳۸۱ هـ.ش.
 - ۱۱- قندوزی حنفی، سلیمان بن ابراهیم: ینابیع الموده لذوی القربی، دارالاسوه، بی جا، ۱۴۱۶ هـ.ق.
 - ۱۲- متقی هندی، علاء الدین علی: کنز العمال فی سنن الاقوال و الأفعال، تصحیح: صفوة السقا، مکتبه التراث اسلامی، بیروت، چاپ اول، ۱۳۹۷ هـ.ق.

-٤٤

-٤٥

-٤٦

-٤٧

-٤٨

-٤٩

-٥٠

-٥١

-٥٢

-٥٣

-٥٤

-٥٥

-٥٦

-٥٧

-٥٨

-٥٩

-٦٠

-٦١

-٦٢

-٦٣

-٦٤

-٦٥

-٦٦

-٦٧

-٦٨

-٦٩

-٧٠

-٧١

-٧٢

-٧٣

-٧٤

-٧٥

-٧٦

-٧٧

-٧٨

-٧٩

-٨٠

-٨١

-٨٢

-٨٣

-٨٤

-٨٥

-٨٦

-٨٧

-٨٨

-٨٩

-٩٠

-٩١

-٩٢

-٩٣

-٩٤

-٩٥

-٩٦

-٩٧

-٩٨

-٩٩

-١٠٠

-١٠١

-١٠٢

-١٠٣

-١٠٤

-١٠٥

-١٠٦

-١٠٧

-١٠٨

-١٠٩

-١١٠

-١١

-١١٢

-١١٣

-١١٤

-١١٥

-١١٦

-١١٧

-١١٨

-١١٩

-١٢٠